

UNIVERZITETNI PROFESOR DR. FRAN ZWITTER — ŠESTDESETLETNIK

Ko prebiraš jubilentov življenjepis, prebiraš pravzaprav del slovenske nacionalne zgodovine v malem: iz skromnih razmer zrasli študent, ki se v šolah dobro uči, doštudira sicer doma, se pa spolnjuje v Srednji in Zahodni Evropi (Dunaj, Pariz) in postane po vrnitvi v domovino skromen gimnazijski suplent. Zaradi obsežnega znanja se v stroki hitro vzpenja, a tudi sicer vzbudi zaradi svojih modernih nazorov pozornost v javnosti. Agresivni okupator ga obvezno strpa v zapor in ga pozneje loči od domovine z internacijo v tuji deželi, od koder pa se napredni intelektualec vrne in se zavestno napoti — v partizane. Tu postane direktor Znanstvenega inštituta pri SNOS. Po osvoboditvi ga domovina pošlje v razna mesta Zahodne Evrope pa tudi — pomembna novost — v Moskvo in Washington, dve novi središči svetovne politike. Ko opravi vse naloge, se vrne na ljubljansko univerzo in nadaljuje s široko zasnovanimi predavanji iz splošne zgodovine moderne dobe, kot član Slovenske akademije znanosti in umetnosti pa prevzame polno prgišče novih nalog.

Spričo vseh teh dejstev in spričo tako široko zasnovanih tekstov, kot so Nacionalni problemi v habsburški monarhiji (Ljubljana 1962), Prebivalstvo na Slovenskem od XVIII. stoletja do današnjih dni (Ljubljana 1936),

Slovenski politični prerod XIX. stoletja v okviru evropske nacionalne problematike (Zgodovinski časopis XVIII, 1964) — itd., itd., dobi človek nehote vtis, da ta učenjak sploh ne bo imel zanimanja za skromnejše tekste, za drobne probleme, kakršnih je sleherna historiografija polna.

To pa ne drži. Že z disertacijo Starejša kranjska mesta in meščanstvo Ljubljana 1929) je dokazal, da ga zanimajo tudi detajli, zlasti tisti, ki se tičejo začetkov in razvoja slovenskega meščanstva, da pa ga ob vsem tem privlačuje predvsem sociološki aspekt nastajajočega razreda, torej aspekt, ki je novost v naši historiografiji. K témi »zgodovina meščanstva« se vrne še večkrat, n.p.r. z razpravama Problemi zgodovine slovenskih mest (Jugoslovanski istoriski časopis III, 1937), kjer v bistvu zavzame le načelno stališče do raznih teorij o nastanku mest, in K predzgodovini mest in meščanstva na starokarantanskih tleh (Zgodovinski časopis VI-VII, 1952-1953, »Kosov zbornik«). Kot povsod se je avtor tudi tu lotil reševanja problemov na način, lasten njegovemu konceptu interpretacije virov, in v stilu, o katerem takoj veš, da je jubilentov, pa četudi bi razprava izšla nepodpisana.

Bibliografija jubilentovih del je obsežna in citira tudi nekaj krajših tekstov, kjer se avtor močno približa krajevni zgodovini. Toda tudi iz teh tekstov sili na dan zgodovinar, ki mu je lokalna zgodovina tako rekoč del evropske zgodovine in ki mu drugačna niti biti ne more. Vsak historičen pojav mu je hkrati družben pojav, toda pri vsem tem ne postane sociolog. Kot historik enako zavzeto preučuje srednjeveško Ljubljano kot moderni Trst. Pri tem se samo po sebi razume, da gradi tekste na temeljitem poprejšnjem študiju virov.

Prav to in originalni način reševanja zastavljenih problemov in vprašanj iz starejše zgodovine slovenskega meščanstva uvršča jubilanta na posebno mesto med domačimi zgodovinarji. Danes je že znano, da se doslej razen njega ni še nihče lotil študija o nastanku in razvoju slovenskih mest v takem obsegu in taki obliki.

Pri vsem tem se pa vendarle ne smejo prezreti tudi njegove pedagoške sposobnosti. Študenta je treba navaditi na dobro metodo znanstvenega dela in znanstvenega razmišljanja, treba ga je pripraviti na to, da bo v poklicu samostojen mislec. In v tem jubilant-znanstvenik ne zaostaja za jubilantom-pedagogom. Kaj moremo pri vsem tem želeti kaj drugega kot to, da bi profesor Zwitter še dolgo ostal med nami zdrav in delaven.

Jože Šorn